

In den tempeldienst op Sion was deze rijke gedachte verbeeld. Toen Israel uit Egypte uittoog, was het geestelijk nog niet rijp voor de persoonlijke aanbidding, waarvoor de Christus ons ten laatste de tempeldiensten ontloot. De heilige vereening die het volk aan den God der Vaders zou toebrengen, werd daarom oorspronkelijk aan den Tabernakel en, onder David en Salomo, aan den heiligen Tempeldienst verbonden, en de heilige bezieling die eerst van den Tabernakel, en straks van den Tempel op Sion, uitging, was allernietst slechts een vrucht van heilige verbeelding. In het Heilige der heiligen werd metterdaad de nabijheid des Heeren op het innigst gevonden, en de tegenwoordigheid van Jehovah werd in heel Israel op geen plaats of plek zoo zielsinnig genoten als op de heiligelijk verborgen schuilplaats van het heiligdom, waarin de Arke des Verbonds, onder de Egelshoede, was nedergezekt.

Het heilige karakter van dit eenig Heilige in het Heilige der heiligen droeg waarheid in zich. Niet natuurlijk, alsof Jehovah als Verbonds-God niet ook persoonlijk zijn geloovige aanbidders bezielen kon, maar het scheelde toch roovert, of zulk een aanbidding in het particulier in een huiselijk vorm zich uitte, dan wel of er een plek en plaats was, waar God Almachtig op geheel bijzondere wijze tot heel zijn geroepen volk, in één enkel oogenblik, naderde, en een indruk uit het Heilige der heiligen eerst op den Hoogepriester, en straks door hem op heel de Priesterschare, en ten slotte door de Priesterschare op al 't geloovige volk, deed uitgaan. Het was God zelf die deze plaats der toenadering tot zijn volk verkoren had. Het was niet de aanroeping van zijn Naam, die de gemeenschap wrocht, maar omgekeerd God zelf die nederdaalde, en in het Heiligdom indaalde, en daar ter plaatse door den Hoogepriester de toenadering tot zijn volk en de bezieling van zijn Israel tot stand bracht.

Door Jezus' verschijning viel de Tempeldienst van zelf weg. Nu in den Zoon Gods zelf tot zijn volk was gekomen, zijn volk uit de banden van vleesch en zonde had vrijgemaakt, en de inwoning van zijn volk tot een heugelijk gebeuren had gemaakt, had de uitwendige tempel geen reden van bestaan meer. Die uitwendige Tempel sprak het met alle bescheidenheid uit, dat de breuke tusschen God en zijn volk wel overdekt, maar nog allernietst geheel was. Het Tempelverbond kon toen niet gemist worden, en het heeft de vromen van Israel eeuwig na eeuwig gemaakt. Maar toen eenmaal op Golgotha de storm tusschen God en zijn volk was weggenomen, en de ziele-rijne gemeenschap tusschen den Almachtigen en zijn verkorenen mogelijk was geworden, ontviel aan den Joodschen Tempel vanzelf alle betekenis. De nabijheid Gods en de gemeenschap met den Heilige kon nu rechtstreeks gezocht en gevonden worden, en dit is juist het heilige van het Nieuw Verbond, dat thans geen aardisch priester meer tusschen ons en onzen God staat, en aan geen plaats der heerlijkheid onze aanbidding is gebonden, maar dat in Christus de toegang tot onzen God en de alle hindernis te bovenkomende gemeenschap met den Drieëenigen voor elk geloovige ontloot werd. Wat Abia betuigde, dat 't God met ons aan de spijze treedt, is een heilige gedachte, die zich door Christus tot in het particuliere leven van elk geloovige gevoelen doet. Als men van rondom tegen ons optreedt, en het een oogenblik schijnt, alsof het volk des Heeren terug wordt geslagen, dan grijpt toch telkens weer de alles overwinnende genade aan. De Heere gaat dan voor ons uit. De Heere weest staat de onheilge macht die op ons aandruischt. En waar de Heere aan de spijze voorgeeft, volgen wij als van zelf in het door onzen God ons geopende spoor.

Ook op andere wijze ondergaan we nog wel zijdelingsche invloeden, die ons heiligend in de gemeenschap met onzen God overleiden. We ondervinden dit reeds als de ure weer nadert, waarop in het huiselijk gezin alle de saam wonen, zich om 't Woord vereenigen en in 't gebed elkaar als ontmoeten zullen. Dan weer ontloot het kerkgevoel zijn deuren, zoodat de schare van allen kant zich verzamelt, om zich in heilige gedachten te verliezen; of ook grijpt een ernstige gebeurtenis in ons huiselijk of persoonlijk leven ons aan, zoodat we als van zelf op de knien licht en uitkomst zoeken, dan ondergaat ook onze ziel de bijzonder sterke aandoening, die zulk een gebeurtenis in ons persoonlijk leven over ons brengt. Maar dit alles draagt een persoonlijk karakter, en spreekt ons niet als 't Volk des Heeren in heilige Gemeenschap toe. Daarvan is veel in hooger zin eerst sprake, 't zij in het gemeentelijk gebed, 't zij bovenal aan het Heilig Avondmaal. Ook bij het Sacrament van den Doop ontwaren we er wel een aandoening van, maar dan geldt het een pas geboren kindken, en werkt bij ons slechts de heilige herinnering, ofte wel de verplichting die we als ouders op ons nemen. Bij het Heilig Avondmaal daarentegen komt de Christus tot zijn volk in heilige gemeenschap. De Daech staat dan gereed. De heilige heugenis roept ons naar Golgotha terug. En het is dan de Christus die uit den Hooge niet slechts op ons nederzielt, maar uit den Hooge in geestelijken zin als tot ons nederdaalt, voor de ruste onzer ziel aan de spijze treedt, en ons op geheime verborgen wijze begiftigt met zijn teedere bezieling.

Doch op wat onderscheiden wijze de ons heiligende zieleverheffing ook tot ons nadere, ze komt steeds van God tot ons, en gaat nimmer van ons zelve uit. Het is altoos, te midden van den wereldsijde die ons verontrent, de Heere die aan de spijze moet treden, en ook ons met nieuwen moed te bezielen, en het heilige spoor voor ons te ontsluiten. Niet wij gaan voor, zoodat de Heere, op ons roepen, tot ons nadert, maar zelfs de bede om zijn heilige nabijheid wordt door Hem zelve in ons opgewekt. Hij is 't die 't heilige in ons gaande maakt, en dan tot ons nadert, om den dorst naar het heilige, dien hij wekte, zoo heerlijk te bevredigen. Het is altoos onze God die aan de spijze treedt. Als zijn heilige drang zich naar ons toebeveert, dreunt geheel onze levensexistentie onder de heilige aandoening, die van Hem op onze ziel uitgaat. We gevoelen ons dan, soms schier plotseling, uit onzen gerusten slaap opgewekt. Vaak op 't onverwachts ontwaaren we, hoe de Heere ook in onzen zielestrijd aan de spijze treedt, de zondige ruste waarin we verzonken, afbreekt, en ons klaar en helder doet opwaken, om alsnu een heilwae, een dorst, een innerlijk zieleverlangen in ons te doen opwaken, dat gereed is om aanstonds te volgen naar de Heere aan de spijze ons voorgaet, en meelikt, ja meetrekt in de hoogere sfeer van zijn ge-

meenschap. En gevoelen we dan de innerlijk heilige trilling, die ons uit onze ingeslotenheid tot die heilige gewaarwording doet opwaken, dan is er geen aarzeling, geen verbeden, geen geestelijk talmen meer. Als met één heiligen ruk voelen we ons dan veelver op het heilige terrein overget. En Hij die dit aan ons deed en in ons teweegbracht, was de Heere, die aan de spijze trad en ons zoo volheestijk de overwinning schonk.

Dr. A. K.

Amsterdam, 26 September 1919.

Alhoewel het reeds meer dan een maand geleden is, dat de Synode der Hervormde Kerk haar jaarlijkse zitting sloot, mag de arbeid dien zij verrichtte, door ons tochniet met stilzwijgen worden voorbijgegaan. De Hervormde Kerk, die volgens haar eigen statistiek thans 3158,154 leden telt en dus nog altoos bijna de helft van onze bevolking omvat, neemt een te belangrijke plaats in ons volksleven in, dan dat we niet met belangstelling zouden gadeslaan, welke richting de ontwikkeling dezer Kerk neemt.

Opmerkelijk nu is, dat op deze Synode, hoewel zij in haar samenstelling overwegend orthodox was (het stond 12 rechts tegenover 7 links), geen de minste poging beproefd is om het belijden karakter der Kerk beter te handhaven. Het Confessioneel geding kwam niet eens aan de orde. Het schijnt, dat de orthodoxe partij, na de droeve varingen op dit punt opgedaan, alle hoop had opgegeven om onder de bestaande constellatie op verscherping van den belijdenisband aan te dringen. Geen voorstel deszwaande was ter Synode ingediend. En de Synode zelve was blijkbaar dankbaar, dat zij ditmaal de handen niet in dit wespennest behoefde te steken.

En evenzeer was kenmerkend voor deze Synode, dat van alle plannen om tot een vreedzame boedscheiding tusschen orthodoxen en modernen over te gaan, doordat beide richtingen zich kerkelijk zelfstandig zouden consolideeren, geen sprake meer was.

Maar al heeft deze Synode dus zeker geen arbeid in grootschen stijl verricht, ze heeft wel betekenis in zoverre zij het vraagstuk van de reorganisatie der Kerk een stap in de goede richting heeft verder gebracht. Indien de door haar aangenomen voorstellen bij de Kerkelijke vergaderingen, die te beslissen hebben, ingang vinden, dan zal de innerlijke organisatie der Hervormde Kerk een niet onbelangrijke wijziging ondergaan. Het is vooral aan den overwegenden invloed, dien Prof. Slotemaker de Bruine op deze Synode heeft uitgeoefend, te danken, dat deze reorganisatievoorstellen zijn aangenomen. En de bittere tegenstand, dien de modernen tegen deze reorganisatieplannen hebben geboden, toont wel, dat de orthodoxie in dit opzicht een beslissende zegepraal heeft behaald.

Kort samengevat komen die reorganisatievoorstellen hierop neer:

1e. dat de leden der Synode voortaan niet meer gekozen zullen worden door de Provinciale Kerkbesturen, maar door de Classicale vergaderingen en wel met dien verstande, dat de Synode bestaan zal uit 30 predikanten en 15 ouderlingen, die voor den tijd van drie jaar zullen benoemd worden;

2e. dat de keuze van de leden der Synode (en van het Provinciaal Kerkbestuur) niet meer, gelijk tot dusverre, zal beperkt zijn tot degenen, die in het Provinciaal Kerkbestuur (of Classicaal bestuur) zitting hebben gehad, maar vrij zal wezen;

3e. dat de besluiten der Synode, om kracht van wet te verkrijgen, voortaan niet meer aan de beslissing van de Provinciale Kerkbesturen behoeven onderworpen te worden.

Dat de modernen met hand en tand zich tegen deze voorstellen gekant hebben, is te begrijpen. Wanneer de Synode niet meer door de provinciale Kerkbesturen, maar rechtstreeks door de Classicale vergaderingen gekozen wordt, dan is voor de modernen voor goed de kans verkleen om in de Synode de meerderheid te verkrijgen. Toch is het niet alleen daarom, dat wij deze besluiten der Synode een stap in de goede richting hebben genoemd. Het voornaamste belang van deze beslissing ligt voor ons hierin, dat daarmee principieel gebroken wordt met het hiërarchische karakter, dat de Hervormde Kerk dusverre droeg. Natuurlijk ware het nog beter geweest, wanneer de Synode de Provinciale Kerkbesturen geheel had afgeschaft en teruggekeerd ware tot de aloude regeling der Gereformeerde Kerken, dat de Classicale vergaderingen afgevaardigden verkiezen voor de Provinciale Synode en deze wederom afgevaardigden voor de Algemeene Synode. Maar ook zoo is de macht der Provinciale Kerkbesturen toch grootendeels gebroken en kan nu van de Kerken zelve, die in de Classicale vergaderingen saamkomen, invloed op de Synode uitgaan. Er zal daardoor nieuw bloed in de Synode komen en er zal, naar Prof. Slotemaker de Bruin opmerkte, ruimte worden gegeven voor wat er woont en woelt in de Kerk.

Veel gewonnen is er met deze bloot formele reorganisatie nog niet. Zelfs wanneer de Synode geheel teruggekeerd ware tot de aloude Presbyteriaal-Synodale organisatie der Kerk, zou daarmee het vitium originis, dat haar aankleefde, nog niet zijn weggenomen, en nog veel minder zou daardoor haar karakter als belijden Kerk zijn hersteld. Niet in het hiërarchische karakter van hare organisatie, maar in de leevrijheid, die ze praktisch huldigt, schuilt haar grootste kwaad. Het is, zoals nog pas in een rapport gezegd werd, door een Commissie der Hervormde Synode uitgebracht, 'de diep treurige toestand der Hervormde Kerk, dat de verhouding der verschillende partijen en de daardoor voortvloeiende strijd van dien aard zijn, dat

honderden voor de Kerk verloren dreigen te gaan, dat de invloed der Kerk wordt verminderd en dat het godsdienstig leven schade lijdt'. Eerst wanneer uiteengaet wat niet saamhoort en de Kerk weer haar belijden handhaven gaat, is er voor de Hervormde Kerk een betere toekomst te wachten.

Maar hoe beslist we dit uitspreken, toch zijn we niet on dankbaar voor hetgeen Prof. Slotemaker de Bruine heeft tot stand gebracht. Het mag niet meer zijn dan een wolkje als eens mans hand, er kan een profetie in schuilen van een geheel nieuwe ontwikkeling. Wanneer het hiërarchisch karakter der Synode wordt opgeheven, en ze door de Kerken zelve zal gekozen worden, dan zal er nieuw levensbloed in haar aderen komen. Er zal een frischer geest in het oude en vermold huis binnendringen. En de belijdenisvraag laat zich dan niet meer in den doofpot stoppen. Ze zal uit den boezem der Kerk zelf met zoo luid geweld aan de deur der Synode kloppen, dat ze tot een beslissing zal moeten gebracht worden.

De modernen hebben dit terecht gevoeld. Wanneer de Kerk zich weer in de Synode kan uitspreken, dan is het met de leevrijheid der modernen gedaan.

Hoofdelijke omslag.

Ook het vraagstuk, hoe de predikantstratemenenten konden verbeterd worden, is door de Synode der Hervormde Kerk ernstig overwogen.

Namens den Bond van Predikanten was door de heeren Dr. de Vrijer en Dr. de Boer een ontwerp-reglement ingediend om de predikantstratemenenten te verbeteren, dat door 45 classicale vergaderingen en 1100 ringen en predikanten gesteund werd. Het kwam in hoofdzaak daarop neer, dat een hoofdelijke omslag van de leden der Kerk zou worden geheven, bedragende 10 procent van hun aanslag in de Rijksinkomstenbelasting.

De Synode is om praktische bezwaren niet op dezen voorslag ingegaan, maar heeft een Commissie benoemd om dit vraagstuk te onderzoeken en aan de Synodale Commissie in last gegeven, om wanneer deze Commissie haar arbeid tijdig volbracht had, een buitengewone vergadering der Synode saam te roepen. Men voelde, hoe urgent dit vraagstuk was en dat er afdoende maatregelen moesten genomen worden.

De hoofdvraag is natuurlijk, of het invoeren van een hoofdelijken omslag mogelijk zal blijken. Op voorstel van Prof. Slotemaker de Bruine besloot de Synode daarom aan alle Kerkeraden de vraag te richten:

1. Zal het mogelijk en wenschelijk zijn om een hoofdelijken omslag van de leden der Kerk te heffen, ten einde uit de opbrengst daarvan de predikantstratemenenten in de gansche Kerk op peil te brengen?

2. Wat moet naar het oordeel hunner vergadering geschieden ter voorziening in den nood, indien zij van oordeel zou zijn, dat een algemeene hoofdelijke omslag niet mogelijk of niet wenschelijk is?

Dat de Synode der Hervormde Kerk, al heeft zij zich tegelijk tot de Regering gewend om vermeerdering der Rijkssubsidie te vragen, toch gevoeld heeft, dat de Kerk zelve verplicht is aan den nijpenden nood der predikanten een einde te maken, strekt haar tot eere. Zelfs werd volkomen terecht op de Synode opgemerkt, dat het een schande is voor de Kerk, dat het verzoek daartoe van de predikanten moest uitgaan en dat de gemeenten of kerkeraden zelf dit niet hadden gedaan.

Toch zijn we dankbaar, dat de Synode niet terstond op den voorslag is ingegaan om hoofdelijken omslag te heffen. Er zijn op de Synode zelve ernstige bezwaren tegen dezen hoofdelijken omslag aangevoerd, zoodat de kohieren der Rijksinkomstenbelasting geheim zijn en dat zulk een hoofdelijke omslag velen bewegen om met de Kerk te breken. Veel ernstiger bezwaar is voor ons, dat een hoofdelijke omslag, met dwang opgelegd, vloekt met het beginsel der vrijwillige liefde, dat in de Kerk heerschen moet. Het leidt daartoe, dat de onwilligen met dwang van den Kantoorrechtier tot betalen moeten worden genoopt. En het toont wel, hoe droef het verval is van eene Kerk, die over zoovele rijke leden beschikt en die tot zulke dwangmaatregelen de toevlucht moet nemen.

Het is volkomen juist, wat de vicevoorzitter der Synode opmerkte: 'het is de kanker der Kerk, dat zij teert op verkregen goed. De menschen hebben niet geleerd een offer voor de Kerk te brengen.'

Hij had er aan kunnen toevoegen, dat deze kanker niet alleen bestaat in het 'verkregen goed' der Kerk, maar evenzeer, indien nog sterker, in de Rijksstratemenenten. Het is de zilveren koorde, die de strop voor de offervaardigheid der gemeenteleden is gebleken.

De candidaatsbul de Vrije Universiteit.

Op de synode der Hervormde Kerk was wederom, ditmaal door Dr. M. van Grieken te Delft, een voorstel ingediend om door een wijziging in het reglement aan degenen, die aan de Vrije Universiteit het candidaats-examen in de Theologie hebben afgelegd, den toegang tot het predikant in de Hervormde Kerk te ontsluiten. De bedoeling van dit voorstel was natuurlijk om het mogelijk te maken, dat ook Hervormde studenten aan de Vrije Universiteit zouden kunnen studeren.

Prof. Dr. S. D. van Veen, die over dit voorstel op de Synode rapport had uit te brengen, was het met dit voorstel van harte eens. Ook hij was van oordeel, dat het

studeeren aan de Vrije Universiteit in geen enkel opzicht voor de a.s. Hervormde predikanten moeilijk mocht worden gemaakt. Evenzo oordeelde Prof. Slotemaker de Bruine, die zelfs een nadere aanvulling van het onderwijs, door de verplichting te stellen, dat deze studenten ook het onderwijs van de kerkelijke hoogleraren hadden te volgen, onnoodig achtte. Prof. Dr. van Veldhuizen kannte zich echter met alle kracht tegen dit voorstel. Hij deed dit op twee gronden: de eerste was, dat wanneer de a.s. predikanten der Hervormde Kerk ook aan een andere inrichting van Hooger Onderwijs konden studeeren, waar geen kerkelijke hoogleraren zijn, de positie van deze kerkelijke hoogleraren in 't gedrang kwam. Toonde reeds dit argument, hoe weinig hoog het standpunt was, dat deze hoogleraar innam, nog dwazer was het tweede argument, door hem aangevoerd, dat de vakken, die de kerkelijke hoogleraren onderwijzen, zoals met name Biblica, Practische Godgeleerdheid en Kerkrecht, niet aan de Vrije Universiteit onderwezen werden. Indien het verslag, waaraan we dit ontleenen, juist de woorden van Prof. van Veldhuizen weer heeft gegeven, dan moet men zich toch verbazen, dat een hoogleraar zoo slecht op de hoogte is. Alsof aan de Vrije Universiteit geen onderwijs in de Practische Godgeleerdheid en het Kerkrecht zou worden gegeven!

Intusschen heeft de Synode met 13 tegen 5 stemmen het voorstel van Dr. van Grieken verworpen. De deur blijft dus voor de candidaten der Vrije Universiteit in het nachtslot.

Heel consequent was de Synode daarbij echter niet, want in een volgende zitting nam zij op voorstel van de Classis Middelburg een besluit om in het reglement op het examen een wijziging te brengen, waardoor diezelfde candidaatsbul toch weer wel erkend werd. Wanneer een predikant uit een ander Kerkgenootschap naar de Hervormde Kerk wil overgaan om daar 'de zelfde betrekking te bekleeden', moet hij zich onderwerpen aan een colloquium doctum, waarbij moet worden overgelegd een bewijs, dat men aan een Nederlandsche Universiteit of aan een wettig erkende inrichting van Hooger Onderwijs in het buitenland den graad van Candidaat in de Godgeleerdheid heeft verworven. Naar de letter genomen zou een predikant in de Gereformeerde Kerken, die aan de Vrije Universiteit den candidaatsgraad verwierf, dus niet tot dit colloquium doctum kunnen worden toegelaten. De Synode besloot daarom de toelaten in te voegen: *of in het binnenland*, bepaaldelijk met de bedoeling om voor predikanten, die aan de Vrije Universiteit gestudeerd hadden, den toegang tot het predikant in de Hervormde Kerk gemakkelijker te maken.

Zoo wordt dezelfde candidaatsbul nu eens voldoende en dan weder onvoldoende geacht.

De reden van deze inconsequentie is duidelijk.

Wanneer een Hervormd student aan de Vrije Universiteit in de Theologie wil gaan studeeren, mag dit niet. Zijn candidaatsbul wordt daarom niet erkend.

Maar wil een predikant uit de Gereformeerde naar de Hervormde Kerk overgaan, dan wordt de deur waggewij opgezekt. En dezelfde candidaatsbul is dan weer wel geldig.

Zoo geeft *kerkelijke politiek* den doorslag ook waar het eisch van zuivere wetenschap geldt.

Vrouwenkiesrecht.

Ook het vrouwenkiesrecht was ditmaal weer bij de Synode der Hervormde Kerk aanhangig gemaakt. Verschillende verzoeken om dit nieuw-modische kiesrecht in de Kerk in te voeren, waren tot de Synode gericht. Niettegenstaande de meerderheid der rapporterende Commissie de Synode adviseerde aan dit verzoek te voldoen, vooral nu ook in den Staat het kiesrecht aan de vrouw was toegekend, besloot de Synode met 12 tegen 7 stemmen de quaestie niet in behandeling te nemen.

Het teekent dat alleen de vrijzinnigen met Prof. Slotemaker de Bruine voor het vrouwenkiesrecht stemden.

Het vrouwenkiesrecht zal nu in de Hervormde Kerk wel voorloopig van de baan zijn.

Het is duidelijk genoeg gebleken, dat de meerderheid in de Kerk zelve er tegen is. En de Synode zal niet tweemaal zich stooten aan denzelfden steen.

Droevige cijfers.

In een rapport door de Commissie tot Evangelisatiearbeid in de Gereformeerde Kerk te Amsterdam uitgebracht, wordt bitter geklaagd over de toenemende onkerkelijkheid. Naar de wet van normalen groei had het aantal leden van de Gereformeerde Kerk zich in de laatste dertig moeten verdubbelen, gelijk het aantal inwoners van Amsterdam zich verdubbeld heeft. En de werkelijkheid is, dat het aantal leden op dezelfde hoogte gebleven is.

Voorts wordt in dit rapport nog opgemerkt, dat in de jaren 1914-1918 het aantal doopelingen niet grooter geweest is dan 457 en in het laatstgenoemde jaar zelfs zonk tot 394, terwijl het in de jaren 1903 en 1904 boven de 600 uitging.

Ook de ervaringen, die de ouderlingen bij hun huisbezoek opdoen, leeren, dat de geest van onkerkelijkheid zoozeer toeneemt, dat het herderlijk bezoek bij vele gezinnen het karakter van Evangelisatiearbeid dragen moet, zal het doel treffen.

Eindelijk maakt de Commissie nog de opmerking, dat uit een officieel door den Kerkeraad ingesteld onderzoek blijkt, dat van de 6000 doopleden, die voor cate-

chetisch onderwijs in aanmerking komen, ongeveer 4000 van dit onderwijs geen gebruik maken. Van deze 4000 onttrekken zich stellig een paar duizend aan de catechisatie uit onverschilligheid.

Het is goed, dat de Commissie voor Evangelisatiearbeid deze cijfers gepubliceerd heeft. Ze toonen aan, hoe ernstig het gevaar is, dat de Kerken in onze groote steden bedreigt. Wanneer deze verworping alzoos doorgaat, zal na niet te langen tijd de Kerk, die eens de Mater Salem genoemd werd, het droeve beeld eener wegstervende Kerk vertoonen. Vooral het feit, dat van de 6000 doopleden, die ter catechisatie behoorden te gaan, 4000 zich aan de catechisatie onttrekken, wijst op een verwarding bij het opkomend geslacht, die, wanneer niet radicaal wordt ingegrepen, de droefste toekomst voor onze groote stadskerken profeteert.

Verwonderen doen deze cijfers ons echter niet. De stemcijfers van de gemeenteraadsverkiezingen hadden reeds doen zien, hoe in Amsterdam het aantal beslist Gereformeerden steeds meer slinkt. In plaats dat van de Gereformeerde Kerk in Amsterdam een machtige en bezielende actie uitgaat, om het veldwinnend ongelooft en socialisme te bestrijden, blijkt, dat de vijand steeds meer op haar terrein wildt vind. En de toestand is dan ook zoo ernstig geworden, dat reeds meer dan een Kerkeraad, die leden uit Amsterdam over kreeg, de vraag overwoog, of men de attestaties door Amsterdam afgegeven, nog langer zonder naer onderzoek erkennen kon. Telkens bleek toch, dat deze leden, al brachten zij een vlekkelooze attestatie mede, al zeer weinig beantwoordden aan wat een lid der Gereformeerde Kerk behoort te zijn.

Te meer dringt daarom de vraag, of niet een radicale wijziging van de dusver gevolgde gedragslijn noodig zal wezen. Tegen het gevaar van de massale stadskerken is telkens en telkens weer gewaarschuwd. Het is onmogelijk, zoolang men aan deze massale stadskerk vasthoudt, de gemeentelieden behoorlijk te bearbeiten. Het herderlijk opzicht ontbreekt. Er is geen kerkelijk saamleven. De massa ontglipt aan het toezicht en verwildert.

Nu is het zeker uitnemend, dat men met kracht den Evangelisatiearbeid onder deze afgedoolden wil ter hand nemen. Maar daarmee is het euvel niet gestuit. Evangelisatiearbeid in de Kerk behoort in een goed ingerichte Kerk zoo goed als niet voor te komen. Ze moet zich richten op degenen, die buiten de Kerk staan. Wat noodig is in de eerste plaats, is dat de Kerk zorgt, dat de afval in haar eigen midden gestuit wordt door beter toezicht te houden, de leden nauwer aan zich te verbinden, een beter kerkelijk leven mogelijk te maken. Wat geeft het of men tracht het water, dat wegliep, weer op te vangen en terug te brengen, wanneer men de reuten niet dicht, die in het vat gekomen zijn?

Naar het ons voorkomt, is nog altoos het beste geneesmiddel, dat kan worden aangeraaden: het verdeelen van de massale stadskerk in parochie- of wijkerken. Dat aan zulk een inoeding der Kerk practische bezwaren verbonden zijn, weten we zeer goed. Maar de nood is zoo ernstig geworden, dat alleen radicale geneesmiddelen helpen kunnen. En waar de meest gezaghebbende mannen van onzen tijd reeds lang dit gevaar voorzien hebben en op dit geneesmiddel als het eenige afdoende hebben gewezen, zou de Kerkeraad van Amsterdam wijs doen met eindelijk naar dezen raad te luisteren.

We hebben de Kerk van Amsterdam hartelijk lief. Wat ze in de dagen der Doleantie gedaan heeft, geeft haar recht op de waardeering en dank van al onze Gereformeerde Kerken. Ze is voor ons metterdaad een moeder geweest. En haar geloofsherofisme heeft in die dagen heerlijk geschitterd.

Maar juist daarom te meer zou het ons met zoo diepe smart vervullen, wanneer deze eens zoo bloeiende en machtige Kerk aan verval van kracht lijden ging.

Opheffing van de Theologische School te Montauban.

De Nationale Synode van de Gereformeerde Kerken in Frankrijk, of zoodat ze zich zelf noemt, de union nationale des Eglises réformées évangéliques, heeft in hare zitting van 26 Juni j.l. besloten de Theologische School te Montauban op te heffen en de daaraan verbonden hoogleraren over te plaatsen naar de Theologische School te Montpellier.

De ook bij ons zoo welbekende Prof. Duormegue, die aan de School te Montauban verbonden was, betreurt dit besluit zeer en wijdt in *Le Christianisme du XXe Siècle* een In Memoriam aan deze School die de oudste en meest belangrijke Hoogeschool der Hugenoten was en ook in onzen tijd een bolwerk was voor de orthodoxie. Gesticht in 1598 kende deze school tijden van hoogen bloei; ze trok studenten niet alleen uit heel Frankrijk, maar zelfs uit Zwitserland, Holland en Schotland; hun aantal bedroeg soms zelfs 500. Beremde geleerden waren dan ook aan haar verbonden. Het was dan ook geen wonder, dat Lodewijk XIV, die het Protestantisme wilde uitroeien uit Frankrijk, het vooral op deze School der Hugenoten begrepen had. Eerst verplaatste hij haar naar Puy Laurens, een kleine en onbeduidende stad, waar ze uit haar historisch milieu gerukt, wegwijde, en in 1685 werd ze opgeheven.

Eerst door het optreden van Napoleon braken voor de Protestanten in Frankrijk betere dagen aan; hij was het dan ook, die de Theologische School te Montauban herstelde, die nu weer als een Phoenix uit haar asch herrees. In 1890 verbonden formeel met de Universiteit van Toulouse,